

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ТАРИХ ФАКУЛЬТЕТІ

Деректану және тарихнама кафедрасы

БЕКІТІЛДІ

Тарих факультетінің Ғылыми
кеңесінің отырысының

«__» _____ 2009 ж. № хаттамасы

Декан _____ А.Ш. Алтаев

«__» _____ 2009 ж.

ОҚУ - ӘДІСТЕМЕЛІК КЕШЕНІ

Пән бойынша: Тарихнама _____

Мамандығы __050114-Тарих_____

(шифр аты)

Оқу түрі _____ күндізгі

Кредиттік саны _2,4_

Курс 4

Семестр 8

Дәріс _30_ сағ.

Практикалық сабақ _____ сағ.

Барлық ауд. сағ. 65

СОӨЖ _15_ сағат

Жалпы еңбек уақыты _51,3_ сағ.

АБ саны _2_

Оқу - әдістемелік кешенін жасаған т.ғ.д., профессор Төлебаев Т.Ә.
Ф.И.О қызметі, ғылыми дәрежесі, атағы.

типтік бағдарлама
(қандай құжаттың негізінде жасалды)

Кафедра мәжілісінде қаралып, ұсынылды

Хаттама N “___” _____ 2009 ж.

Кафедра меңгерушісі _____ Қ.М. Атабаев

Факультеттің оқу-әдістемелік кеңесінде мақұлданған.

Хаттама N “_____” _____ 2009 ж.

Төрайымы _____ Ж.А. Абсеметова

әл Фараби атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
тарих факультеті
деректану және тарихнама кафедрасы

СИЛЛАБУС

050114-Тарих» мамандығы. 4 курс, күндізгі қазақ бөлімі, күзгі семестр, 2,4 кредит.

Дәріскердің аты, жөні: Төлебаев Т.Ә., т. ғ. д., профессор.

Айналысатын ғылыми проблемалары: Қазақстан тарихының тарихнамасы, Қазақстанның экономикалық тарихы, тарихты оқыту әдімтері.

Байланыс телефоны: деректану және тарихнама кафедрасы. Тел.: 3773338, 12-89;

e-mail: Tur-07

каб. 415.

Пәнді оқытудағы алдын ала оқылатын, іліктес пәндер: «Қазақстан тарихы», «Археология», «Қосалқы тарихи пәндер», «Дүниежүзі тарихы», «Деректану» т.б.

Постреквизиттері: Қазақстан тарихы, дүниежүзі тарихы, деректану.

Пәннің мақсаты мен міндеттері:

Қазақстан тарихнамасы пәнін оқытудың мақсаты: студенттерді тарих ғылымы мен білімі саласында Қазақстан тарихнамасы проблемалық білімін, мәселелері мен жетістіктерін қоғамда, білім салаларында, ғылыми зерттеулерде пайдалана білуді үйрету, пәннің ғылыми әдістерін меңгеру.

Қазақстан тарихнамасы курсының оқытудың міндеттері:

Отандық тарихнаманың кезеңдерін анықтау; Ежелгі және ортағасырлық тарихтағы тарихи білімнің даму деңгейін көрсету; Қазақстан тарихын зерттеуде XVIII ғасырдағы орыстық тарихи ой мектебінің негізгі бағыттарының мазмұнын ашу. Кеңестік тоталитарлық жүйе кезеңіндегі тарих ғылымының даму ерекшеліктерін анықтау жоғарғы мектеп тыңдаушыларының бойында оқып үйреніп отырған мәселелерге қатысты сыни көзқарас қалыптастыру; XIX ғасырдың аяғы - XX ғасырдың басындағы қазақ саяси элитасының шығармашылық мұрасын оқып үйрену; Қазақстан тарихы ғылымының қазіргі кезеңдегі даму деңгейін көрсету; зерттеу жұмыстарында тарихнамалық талдау әдістерін тиімді пайдалануды, зерттеп отырған мәселе бойынша өзінің жеке бағдарын айқындауға үйрету.

Курстың құрылымы:

Апта	Тақырыптың атауы	Сағат	СОӨЖ тақырыптары
1	Кіріспе	2	
2	Қазақстан тарихы ежелгі еңбектерде.	2	1.Қазақстан тарихының тарихнамасы пәнінің ерекшеліктері, тарих ғылымындағы орны
	Қазақстан тарихы ежелгі еңбектерде.	1	
3-4	Қазақстан тарихының түркі дәуіріндегі тарихнамасы.	3	1. Қазақстан тарихының түркі дәуіріндегі тарихнамасы.
	Қазақстан тарихының түркі дәуіріндегі тарихнамасы.	1	
4-5	IX-XII ғасырлардағы Қазақстан тарихы бойынша араб және парсы зерттеулері.	3	1. IX-XII ғасырлардағы Қазақстан тарихы араб және парсы зерттеулерінде.
	IX-XII ғасырлардағы Қазақстан тарихы араб және парсы зерттеушілері еңбектерінде.	2	
6-7	Қазақстан тарихының XIII-XVII ғғ. тарихнамалық ерекшеліктері.	4	1 Қазақстан тарихының XIII-XVII ғғ. тарихнамалық ерекшеліктері.
	Аралық бақылау	2	
8-9	Қазақстан тарихын зерттеудегі еуроцентризм, шовинизм, қазақ халқының тарихын зерттеудегі бұрмалаушылық.	4	Қазақстан тарихын зерттеудегі еуроцентризм, шовинизм, қазақ халқының тарихын зерттеудегі бұрмалаушылық. Қазақ хандығының құрылуы тарихнамасы.
	Қазақстан тарихының XIII-XVII ғғ. тарихнамалық ерекшеліктері.	2	
10-11	Батыс Европа және орыс тарихшыларының концепциясы және қазақ басылымдарындағы тарих мәселелері.	4	1. Батыс Европа және орыс тарихшыларының концепциясы және қазақ басылымдарының қызметі.

	Қазақ тарихы мәселелері XIX ғ. II-ші жартысы мен XX ғ. басында. Батыс Европа және орыс тарихшыларының концепциясы және қазақ басылымдарының қызметі.	2	2. Ұлт зиялылары еңбектеріндегі қазақ тарихы мәселелерінің көрініс табуы.
12-13	Қазақстан тарихының кеңестік тарихнамасы	5	1. Кеңестік кезеңдегі тарих ғылымы
	Қазақстан тарихының кеңестік тарихнамасы	2	
14-15	Тәуелсіздік кезеңіндегі тарихи ойдың дамуы	3	1. Тарихқа жаңаша көзқарас. 2. Қазіргі қазақстандық тарих ғылымы
	Қазіргі тарихи ой Аралық бақылау	2	

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

Негізгі

1. Байпаков К.М., Таймагамбетов Ж.К. Археология Казахстана. Алматы, 2006.
2. Дулатова Д.И. Историография дореволюционного Казахстана. А., 1984.
3. Есмағамбетов К.Л. Қазақтар шетел әдебиетінде. - А., 1998.
4. Масанов Э. Очерки истории этнографического изучения казахского народа в СССР. А., 1966
5. Мұхатова О. XIX - XX ғасырлардағы Қазақстан тарихнамасы. -А., 2002.
6. Несипбаева К. Р. Англо-американская историография экспансии Российской империи в Средней Азии и Казахстане. - А., 1998.
7. Нұрпейіс К. Тарихи тұлғалар. Алматы, 2007.
8. Казахстан в начале XX века: методология, историография, источниковедения. Сб. статей -А., 1994.
9. Қозыбаев М. Ақтандақтар ақиқаты. -А., 1993.
10. Омарбеков Т.Омарбеков Ш. Қазақстан тарихына және тарихнамасына ұлттық көзқарас. -А., 2002.
11. Омарбеков Т. Тарихпен өрілген тағдыр. Астана, 2007.
12. Төлебаев Т.Ә. XIX-ғ. II-жартысы мен XX ғ. басындағы Қазақстанға капитализм енуінің тарихнамасы. А., 2002
13. Төлебаев Т.Ә., Асылбекова Ж. М.-А. Қазақстандағы капиталистік қатынастар тарихнамасының дамуы. А., 2001.

Қосымша:

1. Вопросы историографии и источниковедения Казахстана (дореволюционный период). А., 1988.
2. . Мұхатова О.Х. Тарихнама ғылымының методологиялық ұстанымдары. -Алматы, 2008.
3. Козыбаев И. Историография Казахстана: уроки истории.- А-Ата., 1990.
4. Төлебаев Т.Ә. Қазақстандағы капиталистік қатынастар туралы мәселені ғылыми негізде зерттеудің қалыптасуы. А., 2001.

5. Проблемы источниковедения и историографии. Материалы научных чтений. -М., 2000
6. Несипбаева К. Р. Англо-американская историография экспансии Российской империи в Средней Азии и Казахстане. - А., 1998.;
7. Төлебаев Т.Ә. XIX ғ. соңы мен XX ғ. басындағы Қазақстанның ауыл шаруашылығы мен өнеркәсібіндегі капиталистік қатынастар тарихнамасы. А., 2001.
8. Төлебаев Т.Ә., Асылбекова Ж.М. Қазақстандағы капиталистік қатынастар тарихнамасының кейбір мәселелері. А., 2001.

Білімді бақылау түрлері:

Бақылау жұмыстары:

1. Қазақстандағы қола дәуірі тарихының зерттелуі.
2. Түркі бітіктастары тарихнамасы.
3. Орыс-қазақ қатынастарының тарихнамасы.
4. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық жағдайының зерттелуі.
5. 1946-1999 жылдардағы республиканың әлеуметтік-демографиялық дамуының зерттелуі.

СӨЖ:

1. Тақырып: Ежелгі Қазақстан тарихының зерттелуі
Тапсырма: Арийлер, сақтар, үйсіндер, қаңлылар мен ғұндар тарихының зерттелу дәрежесі мен мәселелерін айқындау.
2. Тақырып: Қазақ халқының қалыптасуы туралы ғылыми теориялар мен тұжырымдамалар.
Тапсырма: Қазақ халқының қалыптасуы тарихына қатысты әртүрлі теориялар мен тұжырымдамалардың мазмұнын көрсетіп, оларға сыни баға беру.
3. Ұлт зиялыларының еңбектері және қазақ тарихының мәселелері.
Тапсырма: XX ғасыр басындағы ұлт зиялылары еңбектеріне тарихнамалық талдау жасау.
4. Тақырып: Қазақстанға капитализм енуі тарихнамасы.
Тапсырма: Қазақстанға капиталистік қатынастардың енуінің екі кезеңін салыстырмалы түрде талдау.
5. Қазақстан тарихының өзекті мәселелерінің зерттелуі.
Тапсырма: реферат дайындау. 8-13 апта аралығында.
Рефераттардың тақырыптары төменде көрсетілген. Студентке тақырыпты таңдау мүмкіндігі беріледі.

*Quizzes (бақылау жұмыстары): семестрде екі жұмыс
Өздік тапсырмалар(СӨЖ): семестрде үш тапсырма*

Мәрелік емтихан : емтихан сессиясының кезеңінде

Білімді бағалау критерийлері, % баллдар

Семинар сабақтары 30

Өздік жұмыстар (СӨЖ) 30

МӘРЕЛІК ЕМТИХАН 40

Баға қою шкаласы:

Әріп жүйесі бойынша баға	Баллдардың цифрлы эквиваленті	%-мазмұны	Дәстүрлі жүйе бойынша баға
A	4 0	95-100	үздік
A-	3 67	90-94	
B+	3 33	85-89	жақсы
B	3 0	80-84	
B-	2 67	75-79	қанағаттанарлық
C+	2 33	70-74	
C	2 0	65-69	
C-	1 67	60-64	
D+	1 33	55-59	
D	1 0	50-54	
F	0	0-49	қанағаттанарлықсыз
I (Incomplete)	-	-	« Пән аяқталмады» (қорытындылауда GPA ескреілмейді)
P (Pass)	-	0-60 65-100	«Есептелді» (қорытындылауда GPA ескрілмейді)
NP (No Pass)	-	0-29 0-64	«Есептелген жоқ» (қорытындылауда GPA ескрілмейді)
W (Withdrawal)	-	-	«Пәннен бас тарту» (қорытындылауда GPA ескрілмейді)
AW (Academic Withdrawal)			Пәннен академиялық себептерге байланысты алып тастау (қорытындылауда GPA ескреілмейді)
AU (Audit)	-	-	«Пән тындалды» (қорытындылауда GPA ескреілмейді)

Семестр бойы студенттің жұмысын бағалауда мына төмендегілер ескріледі:

- Сабаққа қатысуы
- Семинар сабақтарынна белсенді және өнімді қатысуы
- Негізгі және қосымша әдебиеттерді оқып-үйренуі
- Үй тапсырмаларын орындауы
- СӨЖ-ді орындауы

- СӨЖ - ді орындауы
- Барлық тапсырмаларды уақытылы тапсыруы (**үш СӨЖ-ді уақытында тапсырмағаны үшін АҰ бағасы қойылады**)

Академиялық тәртіп саясаты және этика

Шыдамды болыңыз, өзге, бөтен пікірді сыйлаңыз. Келіспеушілігіңізді сыпайы жеткізе біліңіз. Плагиат және өзге де жалған жұмыстарға жол берілмейді. МӨЖ тапсыру, аралық бақылау және мәселік емтихан кезінде сыбырлауға және дайын материалдан көшіруге, басқа магистрант үшін емтихан тапсыруға тиым салынады. Курстың кез келген ақпаратын бұрмалаған магистрант «F» деген баға алады.

Көмек: Өздік жұмыстарды орындау және тапсыру, реферат дайындауда ақыл кеңес, сондай-ақ өткен материалдар, сонымен қатар өтілетін курс бойынша туындаған өзге де сауалдарға, ақпараттарға жауап алу үшін СӨЖ-дің кезінде оқытушыдан көмек сұраңыз.

Кафедра мәжілісінде қаралды. № хаттама « » ж.

Дәріскер

Кафедра меңгерушісі

ДӘРІС САБАҚТАРЫ

Тақырып 1. Кіріспе. 2 сағат. 1-апта.

Дәріс мақсаты : тарихнама ғылымы мен пәнінің негіздерін ұғындыру

Негізгі ұғымдар: тарихнамалық деректер, тарихнамалық факт, тарихнамалық заңдылықтар, тарихнамалық дәстүр, тарихнамалық мектеп, тарихнамалық зерттеу принциптері мен әдістері.

Негізгі мәселелер:

Қысқаша мазмұны

1. тарихнама ғылымы мен Қазақстан тарихы тарихнамасы пәнінің мақсаты мен міндеттері

2. Қазақстан тарихнамасының негізгі кезеңдері

Қысқаша мазмұны: 1. Қазақстан тарихнамасының объектісі мен пәні. Қазақстан тарихнамасының тарих пәндері жүйесіндегі, тарихи зерттеулер құрылымында алатын орны мен маңызы.

2. Тарихнаманың ғылым ретіндегі өзіндік әдістері, тарихнамадағы пән аралық байланыс. Тарихнамалық зерттеудегі жалпы әдістемелік принциптер. Тарихнамалық факт. Тарихнамалық дерек. Қазақстан тарих ғылымының даму тарихы бойынша деректер. Түсінік аппараты.

3. Тарихи танымды кезеңдерге бөлу принциптері. Тарихи зерттеудегі әдістер. Қазақстан тарих ғылымы тарихындағы жеке тұлғалық фактор. Тарихи тұжырымдарды бағалау өлшемдері.

4. Қазақстан тарихнамасының жеке пән ретінде қалыптасу кезеңдері. Тарихнамалық жұмыстардың түрлері. Бүгінгі тарихнама және Қазақстан тарихы. Тарихнама пәні және оның міндеттері. Жалпы тарихтың тұжырымдамасы. Тарихи кезеңдер. Тарихи дәуір ұғымы. Қоғамда тарихи сананың қалыптасуы.

Өзін бақылау сұрақтары: Қазақстан тарихнамасы пәнінің негізгі деректері; негізгі кезеңдері; Қазақстан тарихнамасы ғылымының методологиясы; Тарихнама ғылымы, пәні, мақсаты мен міндеттері

Ұсынылатын әдебиеттер:

Зевелев А.И. Историографические исследования: методологические аспекты. - М., 1983.

Омарбеков Т., Омарбеков Ш. Қазақстан тарихына және тарихнамасына ұлттық көзқарас. -А., 2002.

Мұхатова О.Х. Тарихнама ғылымының методологиялық ұстанымдары. - Алматы., 2008

Тақырып 2. Қазақстан тарихы ежелгі еңбектерде. 2 апта. 2 сағат.

Дәріс мақсаты: Ежелгі дәуірдегі Қазақстан тарихы мәселелерінің зерттелуін анықтау

Негізгі ұғымдар: тарихи процестер, объективтілік, тарихи этнография, теория, сыншылдық

Қысқаша мазмұны: 1. Тайпалар конфедерациялары және мемлекеттік құрылымдар туралы тарихнамалық танымдар (б.з. дейінгі V ғ.-XI ғ.).

2. Қазақстан тарихы бойынша ежелгі тарихнама. Тарихи процестерді идеалистік түсіну. Геродоттың объективтілігі, елдер мен халықтарды сипаттауының тарихи-этнографиялық кестесі. Геродот еңбегінің тақырыптары мен мазмұндары. Страбонның «Географиясындағы» сақ (скиф) тайпалары сипаттамасының негізгі мәселелері. Фукидидтің ғылыми-тарихи сыншылдығы.

3. Қытай тарихнамасы Қазақстан халықтары туралы (б.з. дейінгі II ғ.-б.з. YIII ғ.). Қазіргі Қазақстан ғылымы үшін үнді-арийлер мәселелері. Үнді-арийлердің шығу тегі туралы теорияларға шолу

Негізгі мәселелер:

1. Қазақстан аумағындағы сақ тайпалары тарихының зерттелуі

2. Қазақстандық ғалымдардың үнді - арийлер туралы ой - пікірлері

Өзін бақылау сұрақтары: Сақ, үйсін, ғұн тайпалары туралы зерттеулер; ежелгі тайпалардың тарихынан мәлімет беретін тарихи деректер

Ұсынылатын әдебиеттер:

Қазақстан тарихы. Бес томдық. 1-т. -Алматы, 1996.;

Гумилев Л.Н. Хунну. -М 1960.;

Хасенов Ә. Қазақ тарихының бес мың жылдық баяны. -А., 1996.

Тақырып 3. **Қазақстан тарихының түркі дәуіріндегі тарихнамасы. 3-4 апта. 3 сағат.**

Дәріс мақсаты: Түркі дәуіріндегі қазақ тарихы мәселелері тарихнамасын талдау

Негізгі ұғымдар: руналық жазбалар, Түркі қағанаты, Батыс түрік қағандығы, жазба деректер

Негізгі мәселелер:

1. Түркі дәуіріндегі тайпалар тарихы туралы тарихи деректер

2. Түркі дәуірі тарихының тарихшы зерттеушілердің еңбектерінен көрініс табуы

Қысқаша мазмұны: 1. Көне түркі руникалық жазба ескерткіштері YI-X ғасырлардағы Қазақстан аумағы және халқы туралы. Руникалық жазбалар және тас жылнамалар.

2. Түркі қағанаты бірінші тарихшыларының тарихи көзқарастары.

3. Рим авторлары; Византиялық шығармалары; Орыс жылнамалары

Өзін бақылау сұрақтары: Түркі дәуірінің кезеңдері және тарихи деректері; Түркі, Батыс түрік, оғыз, қимақ, қыпшақ, қарлұқ және т.б. тайпалар туралы зерттеулер

Ұсынылатын әдебиеттер. Гумилев Л.Н. Древние тюрки. -М., 1967.;

Кумеков Б.Е. Государство кимаков IX -X вв. по арабским источникам. -А-Ата.,

1972.;

Мыңжан Н.Қазақтың қысқаша тарихы. - А., 1994.;

Аманжолов Қ.Р. Түркі халықтарының тарихы. -А.,2002.

Тақырып 4. IX-XII ғасырлардағы Қазақстан тарихы бойынша араб және парсы зерттеулері. 4-5 апта. 3 сағат.

Дәріс мақсаты: Орта ғасырлардағы Қазақстан тарихына қатысты араб және парсы зерттеулерін талдау

Негізгі ұғымдар: өркениет, эпикалық ескерткіштер, философиялық көзқарас, шаманизм, мұсылмандық бағыттар

Негізгі мәселелер:

1. Араб және парсы дерек құрастырушыларының еңбектері және олардың негізгі спаттамасы

2. Араб және парсы деректеріндегі қазақ тарихының көрініс табуы

Қысқаша мазмұны: 1. Қоғамдық ғылымдардың дамуының саяси алғышарттары және араб-мұсылман өркениетінің әсері. Араб зерттеушілерінің халықтарды сипаттау кезіндегі бағыттары. Араб авторларының тарихи көзқарастары. Ибн-Хордадбек (IX ғ.), Ал-Джахиз (847-861), Ибн-Фадлан (IX-X ғ.), Аль-Истахри (X ғ.), X ғ. белгісіз автордың (Худуд ал-Алам) шығармасы және елдердің негізгі төрт белгілерін анықтаудағы автордың әдістемелік бағыты.

2. XI ғ. Гардизи, Зайн әл-акбар (Хабарларды безендіру). Қимақтардың шығу тегі, қарлықтар, оғыздар туралы және т.б. М.Қашқари, Ал-Марвази, әл-Табари, Иакуд (1179-1229, т.б. тарихи мәліметтері).

3. Қарахан мемлекетіндегі қоғамдық ғылымдар дамуының әлеуметтік-саяси алғышарттары. Ж.Баласағұн (Құтты білік), Ж.Баласағұн теорияларының, көзқарастарының философиялық, шамандық және исламдық түп негіздері. Әл-Фараби еңбектері, Эпикалық ескерткіштер тарихнама тұрғысында. Қорқыт кітабы, Оғыз-наме, Фирдоусидің Шахнамесі, Қобыланды, Алпамыс, Манас, және т. б.

Әбу Райхан Мұхаммед Ибн Ахмед әл-Бирунидің парсы-араб тілді әдебиеттік, тарихи-географиялық дәстүрлерді пайдалануы (Ибн Хордадбек, әл-Истахри, әл- Джайхани және т. б.).

Өзін бақылау сұрақтары: Араб және парсы деректерінің атаулары мен авторлары; деректердің негізгі мазмұны

Ұсынылатын әдебиеттер.

Қазақстан тарихы бойынша парсы деректемелері. -Алматы., 2006.;

Қазақстан тарихы бойынша араб деректемелері.-Алматы., 2006.;

Сыздықов С.М. Қарлық мемлекетінің тарихы. -А., 2000.;

Зуев Ю.А. Ранние тюрки очерки истории и идеологии. -А., 2002.

Тақырып 5. Қазақстан тарихының XIII-XVII ғғ. тарихнамалық ерекшеліктері. 6-7 апта. 4 сағат.

Дәріс мақсаты: Қазақстан тарихының XIII-XVII ғасырлардағы тарихнамалық ерекшеліктерін айқындау

Негізгі ұғымдар: монғол дәуірі, мұсылмандық тарихнамалық дәстүр, Шыңғыс ханның жаулап алу жорықтары, Алтын Орда, еуропалық жиғангерлердің жазбалары

Негізгі мәселелер:

1. Монғол кезеңі туралы жазба деректер

2. XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттік құрылымдар жайындағы мұсылман деректері

Қысқаша мазмұны: 1. Монғол жылнамалары. Құпия шежіре. Лубсан Данзан, Шар Пуджидің (Алтын шежіресі) (XVII ғ.).

2. Мұсылмандық тарихнамалық дәстүр. Ибн әл-Асир, Әл-Насави, Бейбарыс жылнамасы, әл-Омари, ибн Батут (XIV ғ.). Ибн Халдун, Ибн Арабшах (XV ғ.), Рашид ад-Дин, Низам ад-Дин Исами (XV ғ. басы), Раззак Самарканди, Ибн Рузбихан, Мұхаммед Хайдар.

3. XIII ғ. Монғол империясы және Алтын Орда тарихы бойынша Еуропа зерттеушілері Марко Поло, Плано Карпини, Гильмо де Рубрук шығармаларының салыстырмалы сипаттамасы.

Өзін бақылау сұрақтары: Шыңғыс хан және оның билігі туралы тарихи шығармалар; Алтын Орда тарихнамасы; араб және парсы деректеріндегі Алтын Орда ыдырағаннан кейінгі мемлекеттер жөніндегі мәліметтер.

Ұсынылатын әдебиеттер. Монғолдың құпия шежіресі. - Баян Өлгий., 1979.; Әбілғазы. Түрік шежіресі. Алматы., 1998.

Трепавлов В.В. Государственный строй Монгольской империи XIII в. -М., 1993.;

Э.Хара – Даван. Чингис-хан как полководец и его наследие. -А-Ата., 1992.;

Қинаятұлы З. Монғол үстіртін мекен еткен соңғы түркі тайпалары. -Астана., 2001.;

Федоров-Давыдов Г.А. Общественный строй Золотой Орды. -М.,1973.;

Тақырып 6. Қазақстан тарихын зерттеудегі еуроцентризм, шовинизм, қазақ халқының тарихын зерттеудегі бұрмалаушылық. 8-9 апта. 4 сағат.

Дәріс мақсаты: Қазақ хандығы және қазақ халқының қалыптасуы мәселелеріне арналған тарихнамалық деректердің мазмұнын ашу, оларға баға беру

Негізгі ұғымдар: еуроцентризм, шовинизм, шынайылық, академиялық экспедициялар, миграциялық теория, автохтонды теория, көшпелі қоғам теориясы, императорлық географиялық қоғам

Негізгі мәселелер:

1. Қазақ хандығының құрылуы туралы тарихи еңбектер және олардың тарихнамада алатын орны

2. Қазақ халқының қалыптасуы жайындағы ғылыми теориялар, олардың мәні

мен идеологиялық бағыты

Қысқаша мазмұны: 1. XVIII ғасырдағы орыс тарихи ойының Қазақстан тарихын зерттеудегі теориялық-әдістемелік мәселелері. Саясаттың идеологиялық қалыптары - еуроцентризм, шовинизм, қазақ халқын тарихи зерттеудегі бұрмалаушылық, Қазақстанды зерттеудің отаршылдық мақсаты.

2. Г.Ф. Миллердің (История Сибири) еңбегі. И.К.Кириллов (Цветущее состояние Всероссийского государства). В.Н.Татищев және қазақ халқының этногенез мәселесі. Қазақ халқын оқып үйренудегі П.И.Рычковтың қызметі. (Топография Оренбургской губернии). Қазақстанның Ресейге қосылу мәселесі.

3. II-ші Академиялық экспедицияның ғылыми-зерттеу еңбектері. П.С.Паллас (Описание всех в Российском государстве обитающих народов, а также их житейских обрядов, вер, обыкновений, жилищ, одежд и прочих достопамятностей). И.Г.Георгий, Иоганн Фальк, Н.П.Рычков. II-ші Академиялық экспедиция қызметінің қорытындылары.

В.В.Григорьевтің (1176-1881 жж.), В.В.Вельяминов-Зернов (1830-1904). (Исторические известия о киргиз-кайсаках и сложениях России со Средней Азией со времен Абулхайрхана), (Исследование о касымовских царях и царевичах). Қазақ халқының қалыптасуының мәселелері.

М.И.Ильминский., В.Г.Тизенгаузен., Я.Ы.Ханыков (Географическое обозрение Оренбургского края). (Очерк состояния Внутренней Орды). И.Н.Березин (1818-1896 жж.) шығыстанушы. Г.Спасский (Сібір хабаршысы) журналы. Г.Спасскийдің (Киргиз-кайсаки Большой, Средней и Малой Орды) атты еңбегі. А.И.Левшин .

Өзін бақылау сұрақтары : Қазақ хандығы туралы тарихи деректер; қазақ мемлекеті мәселелеріне арналған ғылыми зерттеулер; қазақ халқының қалыптасуы жөнінде орыс шығыстанушыларының еңбектері.

Ұсынылатын әдебиеттер. Левшин А.И. Описание киргиз-казацких, или киргиз - казачьих, орд истепей. Спб., 1996.;

Юдин В.П. Ахмедов Б.А. Государство кочевых узбеков. - М., 1965.;

Мұхаммед Хайдар Дулати. Тарих -и Рашиди. -Ташкент.,1996.;

Кәрібаев Б. Қазақ хандығы. -Алматы, 1996.

Тақырып 7. Батыс Еуропа және орыс тарихшыларының концепциясы және қазақ басылымдарының қызметі. 10-11 апта. 4 сағат.

Дәріс мақсаты: XIX ғасырдың соңы XX ғасырдың бас кезіндегі Батыс Еуропа және орыс тарихшыларының Қазақстан тарихына қатысты тұжырымдамаларын көрсету. Қазақ даласында шығып тұрған ресми және бейресми басылымдардың тарихи ойды дамытудағы рөлін айқындау

Негізгі ұғымдар: этнографиялық әдебиет, ресми басылымдар, бейресми басылымдар, қазақ даласын зерттеудегі орыстың географиялық қоғамы, орыс тарихнамасындағы демократиялық бағыт

Негізгі мәселелер:

1. Батыс Еуропаның қазақ тарихы бойынша тарихнамасы

2. Орыстың белгілі шығыстанушы ғалымдары және олардың қазақ тарихына қатысты еңбектері

3. «Айқап» журналы мен «Қазақ» газетінің төл тарихи білімді дамытудағы рөлі. Қазақ зиялыларының шығармаларындағы 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс мәселелері.

Қысқаша мазмұны:1. Батыс еуропалық тарихнама. Герман тарихнамасы: Ф.Грен, Ф.Шварц, М.Альберхт, Мозер және т.б. Ағылшын тарихнамасы және Үлкен ойын концепциясы. Батыс еуропалық этнографиялық әдебиет.

2. В.В.Бартольд, В.В.Радловтың еңбектерінің сипаттамасы. А.Н.Харузин (1864-1900жж.). Бөкей ордасының қырғыздары. Ә.Диваев (1856-1933жж.). А.Е.Алекторов,

В.В.Вельяминов, И.В.Мушкетов, П.П.Семенов-Тянь-Шанский және т.б. еңбектері.

3. Қазақ халқының тарихи санасын оятудағы (Айқап) журналы мен (Қазақ) газетінің рөлі. 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс қазақ зиялыларының еңбектерінде.

Өзін бақылау сұрақтары: Батыстық тарихнамадағы көшпелі өркениет теориясы; Орыс шығыстанушылары еңбектерінің негізгі мазмұны мен тарихнамадағы алатын орны; ұлт зиялылары және халық-азаттық қозғалыстар тарихы.

Ұсынылатын әдебиеттер. Бөкейханов Ә.Тандамалы. -А.,1995.;

Байтұрсынов А. Ақ жол. -А., 1991.;

Құдайбердіұлы Ш. Түрік, қырғыз қазақ һәм хандар шежіресі. -А.,1991.;

Тынышпаев М. Материалы к истории киргиз казакского народа. -Ташкент, 1925.;

Дулатова Д.И. Иториография дореволюционного Казахстана. 1861-1917. -А-Ата., 1984

Төлебаев Т.Ә. Қазақстанға капитализм енуінің тарихнамасы. А., 2002.

Кабдиев Д. Развитие экономической мысли в Казахстане (конец XIX – началоXX века) А., 1978

Тақырып 8. Қазақстан тарихының кеңестік тарихнамасы. 12-13 апта. 5 сағат.

Дәріс мақсаты: Қазақстан тарихының кеңестік кезеңдегі тарихнамасына талдау жасау.

Негізгі ұғымдар: естелік, халық ағарту комиссариаты, коммунистік идеология, саяси билікке тәуелділік, истпарт, дәстүрлі шаруашылық, большевизм, саяси қуғын – сүргін, ғылыми пікірталас, тарихнамалық шығармашылық

Негізгі мәселелер:

1. Қазан төңкерісі және оның тарихи еңбектерден көрініс табуы

2. Кеңестік кезеңде қазақ тарихы мәселелеріне арналған зерттеулердің жүргізілуі

3. Коммунистік идеология және ұлт тарихы проблемелары

Қысқаша мазмұны: 1. А.Байтұрсыновтың (Революция және қырғыздар) мақаласы. 1917 жылғы оқиғалар М.Шоқай естеліктерінде. К.Кемеңгерұлының (Қазақ тарихынан) атты зерттеуі. Т.Шонанұлының еңбектері. А.П.

Чулошников (Очерки по истории казах-киргизского народа в связи с общими историческими судьбами других тюркских народов). В.В.Бртольдтың, А.Ю.Якубовскийдің, В.Владимировтың еңбектері. Х.Досмұхамедұлы, М.Тынышбаев, Г.Сафаров (Колониальная революция) еңбегі. Г.Галузо (Туркестан колония), М.Шоқайдың, С.Ф.Асфендияров пен А.П. Кунттың (Прошлое Казахстана в источниках и материалах еңбегі). Т.Рысқұловтың 1916 жылғы түземдіктердің көтерілісі туралы зерттеулері. Ә.Бөкейханов пен М.Дулатовтың 1916 жылғы қазақтардың көтерілісі туралы еңбектері.

2. Халық ағарту комиссариаты жанындағы Испарт (Қазан төңкерісі тарихы мен коммунистік партия тарихы бойынша материалдарды жинау және зерттеу жөніндегі комиссия) - большевизмнің саяси қарсыластарына қарсы күрестің ғылыми орталығы.

3. Дәстүрлі шаруашылық бойынша тарихнамалық талас.

4. Қазақстан тарихнамасындағы 40-50, 90-шы жылдар кезеңдеріндегі тарихнамалық проблемалардың шешілу барысы., М.П.Вяткиннің Қазақстан тарихы мәселелерін зерттеуі. М.Әбдіқалықов, А.Панкратовалардың редакциялауымен (Қазақ ССР тарихын) (Алматы, 1943 ж.) еңбегін дайындау және шығарумен байланысты ғылыми пікірталастар. Қазақстан КП ОК-нің (Қазақ ССР тарихының) 2-ші шығарылымын дайындау туралы 1945 жылғы 14 тамыздағы қаулысы.

Өзін бақылау сұрақтары: Отандық тарихнамадағы кеңестік кезеңдегі ахуал және оның дамуының негізгі бағыттары; Ұлт зиялыларының қазақ тарихына қатысты зерттеулері және олардың тарихнамадан алатын орны; Қазақстан тарихының өзекті проблемалары бойынша өткізілген пікірталастар.

Ұсынылатын әдебиеттер. Асфендияров С. История Казахстана. А., 1991.; Чокаев М. Туркестан под властью советов.-А.,1991.;

Сафаров Г.И. Колониальная революция. Опыт Туркестана. М.,1991.;

История Казахстана с древнейших времен до наших дней. Под.ред. А.Панкратовой. М.Абдыхалыкова. -А-Ата., 1943.;

Казахстан в начале XX века: методология, историография, источниковедения. Сб. статей -А., 1994.

Тақырып 9. Тәуелсіздік кезеңіндегі тарихи ойдың дамуы. 14-15 апта. 3 сағат.

Дәріс мақсаты: Тәуелсіз Қазақстан кезіндегі отандық тарихнама ғылымының жағдайын, дамуының бағыттарын айқындау және кенже қалуының себептерін ашу.

Негізгі ұғымдар: маркстік-лениндік методология, тарихи партиялық бағыт, саяси репрессия, ұлттық демократиялық зиялы топ, диаспора, шет ел тарихнамасы

Негізгі мәселелер:

1. Тарихнамада жаңа методологиялық ұстанымдарды қалыптастыру қажеттілігі және оның қиындықтары

2. Қазақстанға капитализмнің енуі тарихнамасы

3. Саяси қуғын-сүргіннен зардап шеккен ұлт зиялыларының еңбектері және

олардың тарихнамадан алатын орны

4. Қазақ тарихы мәселелері шетелдік тарихнамада.

Қысқаша мазмұны: 1. Ескі таптық маркстік-лениндік методологиядан бастарту. Тарих ғылымының тарихи-партиялық бағытының күйреуі.

2. Қазақстанға капитализм енуі тарихнамасының зерттелуі

3. Саяси репрессиядан зардап шеккен қазақ ұлттық-демократиялық интеллигенциясы мен мемлекет қайраткерлерінің еңбектері. Қазақстан Республикасының (Жаппай саяси репрессиялау құрбандарын ақтау туралы) (1993 ж., 14 сәуір) заңы және оның тарихи мәні.

4. Қазақ диаспорасының тарихын зерттеу (Н.Мұхамедханұлы, Г.М.Мендіқұлова және т.б.). Х.Оралтайдың зерттеулері мен естеліктері. Қазақстанның шет елдік тарихнамасы. Р.Конквест, М.Олкотт, Б.Хайт және қазақстандағы басқа да ғалымдардың еңбектерін зерттеу (қазақстандық зерттеушілер К.Л.Есмағанбетов, К.Несіпбаева және т.б. еңбектері). Қазақстанның қазіргі кезеңінің тарихнамасы бойынша монографиялар шығару (М.Қозыбаев, О.Х.Мұхатова және т.б.).

Өзін бақылау сұрақтары: Кеңес Одағының ыдырауы және маркстік-лениндік методологияның дағдарысы. Жаңа әдіснама қалыптастырудың қиындықтары; Шетелдік зерттеушілердің қазақ тарихына қызығушылық тудыруы. Солардың еңбектеріндегі Отан тарихы мәселерінің көрініс табуы және олардың шынайылығы.

Ұсынылатын әдебиеттер. Есмағанбетов К.Л. Қазақтар шетел әдебиетінде. - А., 1998.;

Козыбаев И. Историография Казахстана уроки истории.- А-Ата., 1990.;

Несіпбаева К. Р. Англо-американская историография экспансии Российской империи в Средней Азии и Казахстане. - А., 1998.;

Қозыбаев М. Ақтаңдақтар ақиқаты. -А., 1993.

Төлебаев Т.Ә. Қазақстандағы капиталистік қатынастар туралы мәселені ғылыми негізде зерттеудің қалыптасуы. А., 2001.

Төлебаев Т.Ә. XIX ғ. соңы мен XX ғ. басындағы Қазақстанның ауыл шаруашылығы мен өнеркәсібіндегі капиталистік қатынастар тарихнамасы. А., 2001.

Төлебаев Т.Ә., Асылбекова Ж.М. Қазақстандағы капиталистік қатынастар тарихнамасының кейбір мәселелері. А., 2001.

Төлебаев Т.Ә., Асылбекова Ж. М.-А. Қазақстандағы капиталистік қатынастар тарихнамасының дамуы. А., 2001.

СЕМИНАР САБАҚТАРЫ

1 семинар. Қазақстан тарихнамасы пәнінің тарих ғылымындағы орны.

Мақсаты: Қазақстан тарихнамасы пәнінің мақсаты мен міндеттерін және тарих ғылымындағы орнын анықтау

Негізгі мәселелер: Қазақстан тарихнамасы пәні, тарихнама ғылымы, ғылымның негізгі ұғымдары, заңдылықтары, зерттеу принциптері мен әдістері, пән аралақ байланыстары

1. Қазақстан тарихнамасының тарих пәндері жүйесіндегі, тарихи зерттеулер құрылымында алатын орны мен маңызы.

2. Тарихнамалық зерттеудегі жалпы ғылыми принциптер мен әдістер.

3. Тарихнамалық факт. Тарихнамалық дерек. Қазақстан тарих ғылымының даму тарихы бойынша деректер.

Әдістемелік тәсілдердің түрлері: ауызша сұрақ - жауап, негізгі ұғымдарын жазбаша талап ету, сөздікпен жұмыс істеу.

Әдістемелік нұсқаулар: тақырыпты оқып-үйренуде басты назарды тарихнама ғылымының ерекшеліктеріне аударған жөн, өйткені тарихнаманың өзіндік ерекшеліктерін түсінбей оның мақсаты мен міндеттерін ұғыу мүмкін емес. Сондай-ақ ғылымның негізгі ұғымдарын меңгеру маңызды болып табылады. Әсіресе оның методологиялық ұстанымдарын терең түсіну қажет. Тарихнаманың зерттеу принциптері мен әдістерін мысалдар келтіре отырып түсінген абзал. Сұрақтарға жауап беруде аталғандарды тарих ғылымының методологиялық ұстанымдарымен салыстыра отырып қарастыру ұтымды болып саналады.

Әдебиеттер: Мұхатова О.Х. Тарихнама ғылымының методологиялық ұстанымдары. - Алматы, 2008.

2 семинар. Қазақстан тарихы бойынша ежелгі тарихнама.

Мақсаты: Қазақстан тарихы бойынша ежелгі тарихнаманы талдау.

Негізгі мәселелер: Сақ, ғұн, үйсін, қаңлы тайпалары туралы тарихи деректер; аталмыш тайпа одақтары жөнінде зерттеулер

1. б.з. дейінгі V ғ.-XI ғ. тайпалар конфедерациялары және мемлекеттік құрылымдар туралы тарихнамалық танымдар

2. Геродоттың, Страбонның, Фукидидтің еңбектері және олардың маңызы.

3. Үндіаийлердің шығу тегі туралы теорияларға шолу.

Әдістемелік тәсілдердің түрлері: тақырыпқа байланысты тарихнамалық деректер бойынша қысқаша хабарламалар жасау, негізгі тарихнамалық деректердің атауларын жазбаша тізіп жазу.

Әдістемелік нұсқаулар: Мәселені Қазақстанның көне дәуірдегі тарихнамасын талдауда негізгі тарихнамалық деректерді анықтаудан бастау қажет. Ежелгі тайпалардың тарихына қатысты деректерді топтарға бөліп,

олардың әрқайсысына шолу жасаған жөн. Тарихнамалық сипаттаманы үш кезеңге XX ғасырдың бас кезіне дейінгі, кеңестік және тәуелсіздік кезеңдеріне топтастырып жасау тақырыптың мазмұнын толық ашуға септеседі. Үндіарийлердің шығу тегі бойынша теорияларды өзара салыстыру олардың мәнін айқындауға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер: Қазақстан тарихы. Бес томдық. 1-т. - Алматы, 1996.; Гумилев Л.Н. Хунну. -М, 1960. ; Қазақстан тарихы. 1-т. - Алматы, 1996.; Мыңжан Н. Қазақтың қысқаша тарихы. - Алматы, 1994.

3-4 семинар. Қазақстан тарихының түркі дәуіріндегі тарихнамасы.

Мақсаты: Түркі дәуіріндегі Қазақстан тарихнамасын талдау

Негізгі мәселелер:

1. Көне түркі руникалық жазба ескерткіштері VI-X ғасырлардағы Қазақстан территориясы және халқы туралы.
2. Руникалық жазбалар және тас жылнамалар.
3. Түркі қағанаты бірінші тарихшыларының (Тоныкөк, Иолық тегін) тарихи көзқарастары.
4. Ром авторлары; Византиялық шығармалары; Орыс жылнамалары;

Әдістемелік нұсқаулар: тақырыпты оқып үйренудегі ең маңызды тұсы көне түркі руналық жазбалардың тарихнамалық дерек ретіндегі құндылығын болып табылады. Себебі олар өздерінің бойына VI-X ғасырлардағы Қазақстан аумағы, халқы, шаруашылығы, әлеуметтік құрылымы, саяси жағдайы туралы мәліметтерді сақтаған. Сондықтан да түркі қоғамының ерекшеліктерін қарастыруға мұрындық болады. Басты назарды Тоныкөк пен Иолық тегіннің тарихи көзқарастарына аудару қажет. Оларды сипаттау қажет. Ром авторларының еңбектері, византиялық шығармалар, орыс жылнамалары бойынша олардың тарихнамалық дерек ретіндегі өзіндік ерекшеліктерін салыстыра жауап берген дұрыс.

Әдебиеттер: Гумилев Л.Н. Древние тюрки. -М., 1967.; Рашид ад-Дин. Сборник летописей. -М-Л 1946.; Бернштам А.Н. Социально-экономический строй орхон-енисейских тюрков VI-УІІ вв. -М-Л., 1946.; Комеков Б.Е. Государство кимаков IX -X вв. по арабским источникам. -А-Ата., 1972.; Кляшторный С.Г. Древнетюркские памятники как источник по истории Средней Азии. -А-Ата., 1964.

5-6 семинар. IX-XII ғасырлардағы Қазақстан тарихы бойынша араб және парсы зерттеулері.

Мақсаты:

Негізгі мәселелер:

1. Араб авторларының тарихи көзқарастары. Ибн-Хордадбек (IX ғ.), Ал-Джахиз (847-861), Ибн-Фадлан (IX-X ғ.), Аль-Истахри (X ғ.), X ғ. белгісіз автордың (Худуд ал-Алам) шығармалары.
2. XI ғ. Гардизи, Зайн әл-акбар (Хабарларды безендіру). Қимақтардың шығу тегі, қарлықтар, оғыздар туралы және т.б. М.Қашқари, Ал-Марвази, әл-Табари, Иакуд (1179-1229, т.б. тарихи мәліметтері).

3. Ж.Баласағұнның тарихи көзқарастары.
4. Әл-Фараби еңбектері.
5. Түркі дәуіріне байланысты мұсылман деректері.

Әдістемелік тәсілдердің түрлері: рефераттарды тыңдап, талқылау, тест сауалдарына жауап беру.

Әдістемелік нұсқаулар: тақырып бойынша жекелеген мәселелерді қарастыруды араб және парсы деректерінде қазақ тарихы проблемаларының көрініс табуынан бастау қажет. Әсіресе осы деректердегі түркі тайпаларының қоғамдық-саяси, әлеуметтік, шаруашылық, мәдени өмірі туралы мәліметтерге назар аудару қажет. Ж.Баласағұнның, әл-Фарабидің еңбектеріндегі терминдерге назар аударған жөн. Ең бастысы араб, парсы, т.б. мұсылман деректерінің тарихнамалық дерек болып саналатындығын түсініп, жауапты осы бағытта берген дұрыс.

Әдебиеттер: Қазақстан тарихы бойынша парсы деректемелері. -Алматы., 2006.; Қазақстан тарихы бойынша араб деректемелері.-Алматы., 2006.

7 семинар. Аралық бақылау.

№1 аралық бақылаудың сұрақ тізімдемесі.

Сұрақтары:

№1 аралық бақылаудың сұрақ тізімдемесі.

Сұрақтары:

- 1.Қазақстан тарихнамасы ғылымының методологиясы.Тарихнама пәні, мақсаты мен міндеттері.
2. Сақ, үйсін, ғұн тайпалары туралы зерттеулер.
3. Ежелгі тайпалардың тарихынан мәлімет беретін тарихи деректер.Түркі дәуірінің кезеңдері және тарихи деректері.
- 4.Түркі, Батыс түрік, оғыз, қимақ, қыпшақ, қарлұқ және т.б. тайпалар туралы зерттеулер
5. Араб және парсы деректерінің атаулары мен авторлары, деректердің негізгі мазмұны.

№1 аралық бақылау жетінші аптада жазбаша түрде қабылданады. 5 балл түрінде бағаланады. Әрбір толық жауап үшін 1 балл қойылады.

8 семинар. Қазақстан тарихының XIII-XVII ғғ. тарихнамалық ерекшеліктері.

Мақсаты:

Негізгі мәселелер:

- 1.Шыңғыс хан кезеңі туралы жазба деректер.
2. Мұсылмандық тарихнамалық дәстүр Шыңғыс хан және Алтын Орда жайында.
- 3.XIIIғ. Моңғол империясы және Алтын Орда тарихы бойынша Еуропа зерттеушілері Марко Поло, Плано Карпини, Гильмо де Рубрук шығармаларының және олардың маңызы.

Әдістемелік нұсқаулар: көрсетілген кезеңдегі тарихнамалық ерекшеліктерді айқындауда ең бастысы Шыңғыс хан және ол құрған мемлекет тарихының

объективті зерттелуі саналады. Сондықтан да тарихилық, объективтілік принциптерін басшылыққа алған еңбектерді сипаттауға баса назар аудару қажет.

Әдебиеттер: Монғолдың құпия шежіресі. - Баян Өлгий., 1979.; Рашид -ад-Дин. Сборник летописей. -М-Л., 1952. Әбілғазы. Түрік шежіресі. Алматы., 1998. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия. Соч. Т.1. - М., 1963.; Трепавлов В.В. Государственный строй Монгольской империи XIII в. -М., 1993.; Э.Хара – Даван. Чингис-хан как полководец и его наследие. -А-Ата., 1992.; Қинаятұлы З. Монғол үстіртін мекен еткен соңғы түркі тайпалары. -Астана., 2001.; Федоров-Давыдов Г.А. Общественный строй Золотой Орды. - М., 1973.; Греков Б.Д. Якубовский А.Ю. Золотая Орда и ее падение. -М-Л., 1950.

9-10 семинар. Қазақстан тарихын зерттеудегі еуроцентризм, шовинизм, қазақ халқын тарихи зерттеудегі бағыттары.

Мақсаты: Қазақ хандығының тарихнамасын, қазақ халқының қалыптасуының зерттелу деңгейін талдау

Негізгі мәселелер:

1. XVIII ғасырдағы орыс тарихи ойының Қазақстан тарихын зерттеудегі теориялық- әдістемелік мәселелері. Қазақстанды зерттеудің отаршылдық мақсаты.

2. II-ші Академиялық экспедицияның ғылыми-зерттеу еңбектері.

3. Н.П.Рычков. В.В.Григорьевтің, В.В.Вельяминов-Зернов, В.Г.Тизенгаузен, А.И.Левшиннің зерттеулері, олардың тарихнамадағы орны.

Әдістемелік ұсынымдар: бірінші мәселе бойынша орыс шығыстанушыларының қазақ тарихын зерттеудегі ұстанған принциптерін, ұлыдержавалық шовинистік, еуроцентристік бағыттардағы тұжырымдарына назар аудару қажет. Қазақстанның өткенін зерттеудегі қойған мақсатын анықтау маңызды болып табылады. Көрсетілген ғалымдардың еңбектерінің мазмұнын жеке-жеке айқындап, қазіргі ғылыми методология тұрғысында баға беру олардың кемшіліктерін анықтауға мүмкіндік береді. Жауапты осы ғалымдардың Отан тарихының орта ғасырлардағы өзекті мәселелерін зерттеудегі түйіндеген тұжырымдарына сүйене отырып құрастырған абзал.

Әдебиеттер: Чулошников А.П. Очерки по истории казах- киргизского народа в связи с общими историческими судьбами других тюркских племен. Ч.1. -Оренбург, 1924.; Юдин В.П. Ахмедов Б.А. Государство кочевых узбеков. - М., 1965.; Мұхаммед Хайдар Дулати. Тарих -и Рашиди. -Ташкент., 1996.; Кәрібаев Б. Қазақ хандығы. -Алматы, 1996.

11 семинар. XIX ғ. II-ші жартысы мен XX ғ. басында дамуы Батыс Еуропа және орыс тарихшыларының концепциясы және қазақ басылымдарының қызметі.

Мақсаты: XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың бас кезіндегі Қазақстандағы тарихи білімнің, ойдың дамуын көрсету

Негізгі мәселелер:

1. В.В.Бартольд, В.В.Радловтың еңбектерінің сипаттамасы. А.Н.Харузин (1864-1900жж.).

2. Қазақ халқының тарихи санасын оятудағы (Айқап) журналы мен (Қазақ) газетінің рөлі.

3. Ұлт зиялыларының қазақ тарихына қатысты еңбектері және олардың тарихи маңызы.

Әдістемелік ұсынымдар: Орыстың көрнекті шығыстанушылары В.В.Бартольдтің, В.В.Радловтың, А.Н.Харузиннің еңбектері және олардың отандық тарихнаға қосқан үлесін жеке-жеке талдауға назар аудару қажет. Олардың еңбектеріне ортақ мәселелерді және қайталанбайтын тұжырымдарын көрсетуге тырысқан жөн. XX ғасырдың бас кезіндегі тарихи ойдың дамуына елеулі үлес қосқан ұлт зиялылары еңбектерін, әсіресе Ә.Бөкейхановтың, Ш.Құдайбердіұлының, Ж.Ақпаевтың, А.Байтұрсыновтың тарихи көзқарастарын салыстыра талдаудың маңызы зор. Олардың тарихты зерттеуде ұлттық мүддені ұстанғандықтарын баса көрсету қажет. Жауаптарды орыс зерттеушілер мен ұлт зиялыларының көзқарастарын салыстыра отырып құрау ұтымды болып табылады.

Әдебиеттер: Бөкейханов Ә.Таңдамалы. -А.,1995.; Байтұрсынов А. Ақ жол. -А., 1991.; Құдайбердіұлы Ш. Түрік, қырғыз қазақ һәм хандар шежіресі. -А.,1991.; Тынышпаев М. Материалы к истории киргиз казакского народа. -Ташкент, 1925.; Дулатова Д.И. Иториография дореволюционного Казахстана. 1861-1917. -А-Ата., 1984.; Бартольд В.В. Соч. В 9 томах. -М 1991-1993.; Бартольд В.В. Очерки истории Семиречья. Соч. Т.2. -М.,1963.

12-13 семинар. Қазақстан тарихы ғылымы кеңестік жүйе кезеңінде. 20-30-шы жылдардағы және 40-90 шы жылдар арасындағы тарихи проблемалардың тарихнамалық көрінісі.

Мақсаты: Кеңестік кезеңдегі отандық тарихнама ғылымының даму үрдістерін айқындау

Негізгі мәселелер:

1. Ұлт зиялыларының қазақ тарихының өзекті мәселелеріне арналған зерттеулері.

2. Большевиктік идеология және қазақ тарихының тағдыры.

3. Дәстүрлі шаруашылық бойынша тарихнамалық талас.

4. Қазақстан тарихнамасындағы 40-50, 90-шы жылдар кезеңдеріндегі тарихнамалық проблемалардың шешілуі барысы.

Әдістемелік ұсынымдар: Мәселенің ауқымдылығына байланысты тақырыптың мазмұныны ашу үшін ең алдымен көрсетілген кезеңдегі отандық тарихнама ғылымы дамуының негізгі тенденцияларына назар аудару керек. XX ғасырдың 20-90 жылдарындағы тарихнаманың дамуына ықпал еткен факторларды ашып көрсетудің маңызы зор. Себебі олар кеңестік тарихнаманың мәні мен бағыттарын айқындауға мүмкіндік береді. Тарихнамада терең әрі жан-жақты зерттелген мәселелерді бөліп көрсету қажет.

Әдебиеттер: Асфендиаров С. История Казахстана. А., 1991.; Байтұрсунов А.

Революция и киргизы // Жизнь национальностей. 1919. 3 августа.; Чокаев М. Туркестан под властью советов.-А.,1991.; Сафаров Г.И. Колониальная революция. Опыт Туркестана. М.,1921.; Рыскулов Т. Революция и коренное население Туркестана. Ч.1. 1917-1919.-Ташкент., 1925.; Голощекин Ф.И. Казахстан на путях социалистического переустройства. М-А-Ата., 1931.; История Казахстана с древнейших времен до наших дней. Под.ред. А.Панкратовой. М.Абдыхалыкова. -А-Ата., 1943.; Вятин М.П. Батыр Сырым. - А-Ата., 1965.;Г алузо П.Г. Туркестан – колония. - А-Ата., 1935.

14 семинар. Тәуелсіз Қазақстан тұсындағы тарихнамалық даму.

Мақсаты: Тәуелсіз Қазақстан кезеңіндегі отандық тарихнама ғылымының жағдайына талдау жасау

Негізгі мәселелер:

- 1.Маркстік - лениндік методологияның дағдарысы және отандық тарихнама ғылымындағы қиындықтар.
2. Саяси репрессиядан зардап шеккен қазақ ұлттық-демократиялық интеллигенциясы мен мемлекет қайраткерлерінің еңбектері.
- 3.Қазақ диаспорасының тарихын зерттеу. Қазақстанның шет елдік тарихнамасы.
- 4.Тәуелсіз Қазақстан кезеңіндегі тарихнама ғылымының жай - күйі. .

Әдістемелік ұсынымдар: тақырып бойынша сұрақтарды қарастыруда Кеңес Одағының ыдырауына орай отандық тарихнама ғылымында туындаған қиындықтар мен проблемалардың, қазақстандық тарихнама ғылымының кенже дамуының себептерін ашып көрсетуге назар аудару қажет. Әсіресе ғылымда маркстік лениндік методологияның дағдарысқа ұшырауы, осыған орай жаңа методологияны қалыптастырудың қиындықтарыа тоқталған жөн, себебі оларды ашып көрсету қазіргі кезеңдегі ғылымның жай-күйін ұғынуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер: Есмағамбетов К.Л. Қазақтар шетел әдебиетінде. - А., 1998.; Мұхатова О. XIX - XX ғасырлардағы Қазақстан тарихнамасы. -А., 2002.; Козыбаев И. Историография Казахстана уроки истории.- А-Ата., 1990.; Несипбаева К. Р. Англо-американская историография экспансии Российской империи в Средней Азии и Казахстане. - А., 1998.; Қозыбаев М. Ақтаңдақтар ақиқаты. -А., 1993.

15 семинар. Аралық бақылау.

- 1.Алтын Орда тарихнамасы;
2. Қазақ халқының қалыптасуы жөнінде орыс шығыстанушыларының еңбектері. Олардың тарихнамадағы алатын орны;
- 3.Ұлт зиялылары және халық-азаттық қозғалыстар тарихы.
- 4.Отандық тарихнамадағы кеңестік кезеңдегі ахуал және оның дамуының негізгі бағыттары;
- 5.Тәуелсіз Қазақстан кезеңінде шаруалар отарлауы мәселелерінің зерттелуі.

№2 аралық бақылау он бесінші аптада жазбаша түрде қабылданады. 5 балл түрінде бағаланады. Әрбір толық жауап үшін 1 балл қойылады.

СӨЖ және СОӨЖ бойынша әдістемелік ұсынымдар

Тақырып: Қазақстан тарихы бойынша ежелгі тарихнама. 2 апта 1 сағат.

Мақсаты: Қола дәуіріндегі Қазақстан тарихнамасын талдау

Өткізу формасы: Жазбаша (сұраққа жауап, мысалдар келтіру, талдау жасау, салыстыру).

Тапсырма: тарихнамалық деректер негізінде конспект дайындау, қола дәуірінің кезеңдері туралы ғылыми тұжырымдар бойынша кесте құрастыру.

Орындауға байланысты әдістемелік ұсынымдар: Қола дәуірінің археологиялық ескерткіштері және олардың орналасуын көрсететін еңбектерге шолу жасай отырып, қола дәуірінің кезеңдері туралы тарихнамалық фактлер бойынша конспект дайындауға қажет.

Әдебиеттер: Кляшторный С.Г., Султанов Т. И. Казахстан: летопись трех тысячелетий. – Алма –Ата: “Рауан”, 1992.

Тақырып: Сақ, ғұн, үйсін, қаңлы тайпалары тарихының зерттелуі. 2 апта 1 сағат.

Мақсаты: Сақ, ғұн, үйсін, қаңлы тайпалары тарихының тарихнамасын талдау

Өткізу формасы: жазбаша(сұраққа жауап, мысалдар келтіру, талдау жасау, салыстыру).

Тапсырма: Сақ, ғұн тайпалары тарихының тарихнамасына қатысты еңбектер бойынша конспект әзірлеу. Үйсін тайпаларының шығу тегі туралы ғылыми тұжырымдарды көрсету.

Орындауға байланысты әдістемелік ұсынымдар : тақырыпқа қатысты тарихнамалық деректерді жинақап, оларды жекелеген тайпалардың тарихына орай топтастырған ұтымды. Тарихнамалық талдауды хронологиялық әдіс бойынша жүргізу тиімді әрі мәселенің зерттелу деңгейін анықтауда қолайлы.

Әдебиеттер: Гумилев Л.Н. Хунну. -М 1960.; Древняя культура Центрального Казахстана. - А-Ата., 1965.; Археология Казахстана. -А., 2006.

Тақырып: Қазақстан тарихының түркі дәуіріндегі тарихнамасы. 3 апта 1 сағат.

Мақсаты: Түркі қағанаттары тарихының зерттелу деңгейін анықтау

Өткізу формасы: жазбаша

Тапсырма: Түркі, Батыс Түркі қағандықтары туралы зерттеулер, Оғыз, қимақ, қыпшақ, қарлық, қарахандық мемлекеттік бірлестіктері тарихын зерттеу, түркі мәдениеті мәселелерінің зерттелеуі бойынша сөздікпен жұмыс істеу, тақырыпқа байланысты ғылыми еңбектердің тізімін құрастыру.

Әдістемелік ұсынымдар: тапсырманы орындауда кесте сызу салыстырмалы талдау жасауға қолайлы. Руналық жазбалар мен соңғы аталған деректердің

тарихи маңызын айқындауда да кестенің тигізер көмегі зор. Осыған орай тарихнамалық кесте сызудың ғылыми тәсілдеріне назар аударған абзал.

Әдебиеттер: Бартольд В.В. Древнетюркские надписи и арабские источники. Соч. т. 5 Москва, 1968.; Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. Т.1. М., 1950.; Кюннер Н.В. Китайские известия о народах южной Сибири, Центральной Азии и Дальнего Востока. М., 1961.; Кляшторный С.Г. Древнетюркские рунические памятники как источники по истории

Средней Азии. М. 1964.; Малов С.Е. Памятники древнетюркской письменности. М.-Л., 1951.; Ирмуханов Б.Б. Прошлое Казахстана в письменных источниках. А., 1999.

қосымша; Кумеков Б.Ш. Государство кимаков IX-XI вв. по арабским источникам. Алма-Аты, 1972.

Тақырып: IX-XII ғасырлардағы Қазақстан тарихы бойынша араб және парсы зерттеулері. 4 апта. 1 сағат.

Мақсаты: Алтын Орда тарихының зерттелу деңгейін айқындау

Өткізу формасы: жазбаша

Тапсырма: Алтын Орданың саяси, әлеуметтік-экономикалық жағдайы туралы ғылыми еңбектердің тізімін жасау, Алтын Орданың күйреуінің себептері туралы ғалым, тарихшылар тұжырымдары бойынша конспект дайындау.

Орындауға байланысты әдістемелік ұсынымдар: тарихнамалық деректерді проблемалық-хронологиялық әдіс бойынша талдаған ұтымды.

Әдебиеттер: Қазақстан тарихы бойынша парсы деректемелері. - Алматы., 2006.; Қазақстан тарихы бойынша араб деректемелері. - Алматы., 2006.

Тақырып: Қазақстан тарихының XIII-XVII ғғ. тарихнамалық ерекшеліктері.

Мақсаты: Ақ Орда, Ноғай Ордасы, Әбілқайыр хандығы тарихнамасын талдау

Өткізу формасы: жазбаша өздік жұмыс өткізу

Тапсырма: Ақ Орда, Ноғай Ордасы, Әбілқайыр хандығын зерттеудің негізгі бағыттарын

айқындау және осыған орай еңбектердің мазмұнын көрсететін жазбалар әзірлеу.

Әдістемелік ұсынымдар: тәуелсіз Қазақстан кезеңінде жарық көрген еңбектерге назар аударып, мәселенің этникалық тұстарын зерттеуге көңіл бөлген жөн.

Әдебиеттер: Абусейтова М.Х. Казахстан и Центральная Азия в XV-XV вв.: история, политика, дипломатия. – Алматы: “Дайк-Пресс”, 1998.; Қинаятұлы З. Монғол үстіртін мекен еткен соңғы түркі тайпалары IX-XII ғғ. - Астана 2000. ; Ахмедов Б.А. Государство кочевых узбеков. - М., 1965.; Мұхаммед Хайдар Дулати. Тарих -и Рашиди. -Ташкент.,1996.; Кәрібаев Б. Қазақ хандығы. - Алматы, 1996.

Тақырып: Қазақстан тарихын зерттеудегі еуроцентризм, шовинизм, қазақ

халқының тарихын зерттеудегі бұрмалаушылық.

Мақсаты: дәріс тақырыбы бойынша алған білімді тереңдету

Өткізу формасы: жазбаша

Тапсырма: Абылай хан туралы тарихнамалық деректері бойынша конспект дайындау.

Әдістемелік ұсынымдар: Абылай ханның билігін қарастыратын зерттеулер бойынша тарихнамалық талдау жасап, оның қазақ мемлекетінің тұтастығын сақтап қалудағы, көршілес елдермен қатынастардағы саясатын көрсететін еңбектерге басты назар аудару қажет.

Әдебиеттер: Касымбаев Ж. Государственные деятели казахских ханств XVIII-первой половины XIX в. - Алматы, 1999.; Чулошников А.П. Очерки по истории казах- киргизского народа в связи с общими историческими судьбами других тюркских племен. Ч.1. -Оренбург, 1924.; Левшин А.И. Описание киргиз-казацких, или киргиз - казачьих, орд истепей. Спб., 1996.

Тақырып: Батыс Европа және орыс тарихшыларының концепциясы және қазақ басылымдарының қызметі.

Мақсаты: ұлт зиялыларының қазақ тарихына байланысты еңбектерін талдау және оларға баға беру

Өткізу формасы: ауызша сұрақтарға жауап беру

Тапсырма: Ә.Бөкейханов, Ж.Ақпаев, М.Тынышпаев, Ш.Құдайбердіұлының тарихи зерттеулерін талдауда ұлт зиялылары еңбектерінің отандық тарихнамаға қосқан үлестерін көрсету, олардың шығармаларына сипаттама беру.

Әдістемелік ұсынымдар: ұлт зиялылары еңбектерін талдауды тарихнамалық кесте сызу арқылы жүргізген ұтымды. Кестеде авторлар, олардың еңбектерінің атаулары, жарық көрген уақыты, қысқаша мазмұны көрсетілуі тиіс. Осындай мәліметтер берілген кезде сол еңбектерді өзара салыстырудың мүмкіндігі туады.

Әдебиеттер: Бөкейханов Ә.Таңдамалы. -А.,1995.; Байтұрсынов А. Ақ жол. -А., 1991.; Құдайбердіұлы Ш. Түрік, қырғыз қазақ һәм хандар шежіресі. -А.,1991.; Тынышпаев М. Материалы к истории киргиз казакского народа. -Ташкент, 1925.; Дулатова Д.И. Иториография дореволюционного Казахстана. 1861-1917. -А-Ата., 1984.; Бартольд В.В. Соч. В 9 томах. -М 1991-1993.; Бартольд В.В. Очерки истории Семиречья. Соч. Т.2. -М.,1963.

Тақырып: Қазақстан тарихының 20-30-шы жылдардағы және 40-90 шы жылдар арасындағы проблемаларының тарихнамалық көрінісі.

Мақсаты: Қазақстанда кеңес өкіметінің орнауына қатысты жаңа көзқарастарды көрсету

Өткізу формасы: жазбаша

Тапсырма: Кеңес өкіметінің орнауына байланысты тарихнамалық деректерді салыстыра талдау бойынша конспект дайындау.

Әдістемелік ұсынымдар: Қазан төңкерісіне және кеңес өкіметінің орнауына байланысты жаңа көзқарастарды кеңестік тарихнамадағы орныққан

тұжырымдармен салыстыра талдаса тың пікірлердің жаңалығы анық көрінеді. Осы орайда кеңестік тарихнамадағы таптық тұрғыда түйінделген тұжырымдарды, соны көзқарастарды білдіретін еңбектерді өзара салыстыратын компоративті кесте сызудың маңызы зор.

Әдебиеттер: Асфендиаров С. История Казахстана. А., 1991.; Байтурсунов А. Революция и киргизы // Жизнь национальностей. 1919. 3 августа.; Чокаев М. Туркестан под властью советов.-А.,1991.; Сафаров Г.И. Колониальная революция. Опыт Туркестана. М.,1921.; Рыскулов Т. Революция и коренное население Туркестана. Ч.1. 1917-1919.-Ташкент., 1925.; Голощекин Ф.И. Казахстан на путях социалистического переустройства. М-А-Ата., 1931.; История Казахстана с древнейших времен до наших дней. Под ред. А.Панкратовой. М.Абдыхалыкова. -А-Ата., 1943.

Тақырып: Тәуелсіз Қазақстан тұсындағы тарихнамалық даму

Мақсаты: тәуелсіз Қазақстан тұсындағы тарихнамалық дамудың үрдістерін көрсету

Өткізу формасы: жазбаша

Тапсырма: Отандық тарихнама ғылымының жаңа даму сатысының ерекшеліктерін көрсететін тарихнамалық деректерді жинақтау.

Әдістемелік ұсынымдар: қазақстандық тәуелсіз тарихнама ғылымының дамуындағы ерекшеліктерді, олқылықтарды, кемшіліктерді көрсететін, ғылымның теориялық методологиялық тұстарын жетілдіруге назар аударатын тарихнамалық деректерді жинақтауға көңіл бөлген абзал. Сол деректердегі айтылған ойлар бойынша конспект құрастырса болашақта ғылымдағы өзекті мәселелерді анық көруге болады.

Әдебиеттер: Есмағамбетов К.Л. Қазақтар шетел әдебиетінде. - А., 1998.; Мұхатова О. XIX - XX ғасырлардағы Қазақстан тарихнамасы. -А., 2002.; Козыбаев И. Историография Казахстана уроки истории.- А-Ата., 1990.; Несипбаева К. Р. Англо-американская историография экспансии Российской империи в Средней Азии и Казахстане. - А., 1998.; Қозыбаев М. Ақтаңдақтар ақиқаты. -А., 1993.

Тақырып: Қазақстан тарихының тарихнамалық ерекшеліктері.

Мақсаты: өзіндік ғылыми зерттеу дайындау

Тапсырма: реферат дайындау. 8-13 апта аралығында. Рефераттардың тақырыптары төменде көрсетілген. Студентке тақырыпты таңдау мүмкіндігі беріледі.

Орындау бойынша әдістемелік ұсынымдар: реферат дайындауда мына төмендегілерге назар аудару қажет: ең алдымен библиография құрастыру керек. Жұмыстың жоспарының дұрыс құрылуына, мазмұнының толық ашылуына, айтылған ойларға сілтеменің берілуіне, жұмыстың техникалық безендірілуіне баса назар аударылады. Көлемі 12-14 беттен аспауы тиіс. Осы талаптар толық орындалған жағдайда рефератқа 8 балл қойылады.

Әдебиеттер: Монғолдың құпия шежіресі. - Баян Өлгий., 1979.; Рашид -ад-Дин. Сборник летописей. -М-Л., 1952. Әбілғазы. Түрік шежіресі. Алматы., 1998.

Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия. Соч. Т.1. - М., 1963.; Трепавлов В.В. Государственный строй Монгольской империи XIII в. -М., 1993.; Э.Хара – Даван. Чингис-хан как полководец и его наследие. -А-Ата., 1992.; Қинаятұлы З. Монғол үстіртін мекен еткен соңғы түркі тайпалары. - Астана., 2001.; Федоров-Давыдов Г.А. Общественный строй Золотой Орды. - М., 1973.; Греков Б.Д. Якубовский А.Ю. Золотая Орда и ее падение. -М-Л., 1950.

Тақырып: Ресей бодандығындағы қазақ тарихы мәселелерінің зерттелу деңгейі

Мақсаты: Е.Бекмахановтың «Қазақстан XIX ғасырдың 20-40 жылдарында», М.Әбдіровтің «Қазақстан казачествосының тарихы», Т.Шонанұлының «Ел тағдыры, жер тағдыры» зерттеулеріне баға беру.

Тапсырма: Е.Бекмахановтың «Қазақстан XIX ғасырдың 20-40 жылдарында» атты монографиясының Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалысы тарихы туралы айтылатын тарауын және М.Әбдіровтің, Т.Шонанұлының еңбектерін тарихнамалық талдау.

Орындау бойынша әдістемелік ұсынымдар: тарихнамалық талдау жүргізуде еңбектің мазмұнына, тарихи оқиғалар мен процестерді зерттеушінің қарастыру тәсілдеріне, автордың методологиялық ұстанымдарына, басшылыққа алған ғылыми принциптеріне, әдістеріне, түйіндеген тұжырымдарына, олардың ғылымдағы тұжырымдамалармен сәйкестігіне назар аудару қажет. Сонымен қатар зерттеушінің еңбегі дүниеге келген ездегі саяси жүйені де ескерген абзал.

Тарихнамалық талдау толық әрі талапқа сәйкес жасалып, еңбектерге дұрыс баға берілген жағдайда студентке 8 балл көлемінде баға қойылады.

Әдебиеттер: Бекмаханов Е.. Қазақстан XIX ғасырдың 20-40 жылдарында. Алматы, 1993; История Казахстана с древнейших времен до наших дней. Под.ред. А.Панкратовой. М.Абдыхалыкова. -А-Ата., 1943.; Вятин М.П. Батыр Сырым. -А-Ата., 1965.; Галузо П.Г. Туркестан – колония. - А-Ата., 1935.; Абдиров М. История казачества Казахстана. Алматы, 1997.; Шонанұлы Т. Ел тағдыры, жер тағдыры. Алматы, 1995.

Рефераттар тақырыптары

- 1.Қола дәуіріндегі Қазақстан тарихнамасы
- 2.Сақ тайпалары тарихының тарихнамасы
- 3.Ғұн тайпалары тарихының зерттелуі
- 4.Түркі тайпалары туралы зерттеулер
- 5.Түркі мәдениетін зерттеу мәселелері
- 6.Шыңғыс хан кезеңі тарихының зерттелу деңгейі
- 7.Алтын Орда тарихнамасы
- 8.Ақ Орда және Ноғай ордасының тарихы ғылыми әдебиеттерде
- 9.Қазақ хандығы тарихының тарихнамасы
- 10.Қазақ халқының қалыптасуы мәселелерін зерттеу
- 11.Қазақ - жоңғар қатынастары туралы тарихнамалық деректер
- 12.Қазақ жерлерінің Ресей бодандығын қабылдауының кеңестік тарихнамасы
- 13.Қазақ даласындағы казак отарлауын зерттеу
- 14.Абылай хан билігінің ғылыми еңбектерден көрініс табуы
- 15.Орыс шаруаларының қазақ даласына қоныс аударуы мәселелері ұлт зиялыларының еңбектерінде
- 16.Дәстүрлі шаруашылық тарихының кеңестік кезеңде зерттелуі
- 17.Қазақстанда кеңес өкіметінің орнауы туралы жаңа көзқарастар
- 18.Қазақстандағы ауыл шаруашылығын жаппай ұжымдастыру туралы тың тұжырымдар
- 19.Қазақстандағы индустрияландыру тарихының тәуелсіздік жылдары зерттелуі
- 20.Ұлы Отан соғысы жлдарындағы республиканың экономикалық жағдайының зерттелу деңгейі
- 21.Тың және тыңайған жерлерді игерудің салдарын зерттеу
- 22.Тоқырау жылдарындағы ауыл шаруашылығы мәселелері ғылыми зерттеулерде
23. 1960-1980 жылдардағы Қазақстан мәдениеті мен ғылымы туралы еңбектер
- 24.1930-1950 жылдардағы Қазақстанның демографиялық ахуалының зерттелуі
- 25.Қазақстандағы ұлт – азаттық қозғалыстар туралы ғыли тұжырымдар
- 26.Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалысты зерттеудің бағыттары
- 27.Алаш қозғалысының тарихнамсы

Бақылау-өлшем құралдары

Аралық бақылау сұрақтары

№1 аралық бақылаудың сұрақ тізімдемесі.

Сұрақтары:

- 1.Қазақстан тарихнамасы ғылымының методологиясы.Тарихнама пәні, мақсаты мен міндеттері.
2. Сақ, үйсін, ғұн тайпалары туралы зерттеулер.
3. Ежелгі тайпалардың тарихынан мәлімет беретін тарихи деректер.Түркі дәуірінің кезеңдері және тарихи деректері.
- 4.Түркі, Батыс түрік, оғыз, қимақ, қыпшақ, қарлұқ және т.б. тайпалар туралы зерттеулер
5. Араб және парсы деректерінің атаулары мен авторлары, деректердің негізгі мазмұны.

№1 аралық бақылау жетінші аптада жазбаша түрде қабылданады. 5 балл түрінде бағаланады. Әрбір толық жауап үшін 1 балл қойылады.

№2 аралық бақылаудың сұрақ тізімдемесі.

- 1.Алтын Орда тарихнамасы;
2. Қазақ халқының қалыптасуы жөнінде орыс шығыстанушыларының еңбектері. Олардың тарихнамадағы алатын орны;
- 3.Ұлт зиялылары және халық-азаттық қозғалыстар тарихы.
- 4.Отандық тарихнамадағы кеңестік кезеңдегі ахуал және оның дамуының негізгі бағыттары;
- 5.Тәуелсіз Қазақстан кезеңінде шаруалар отарлауы мәселелерінің зерттелуі.

№2 аралық бақылау он бесінші аптада жазбаша түрде қабылданады. 5 балл түрінде бағаланады. Әрбір толық жауап үшін 1 балл қойылады.

Емтихан сұрақтары

1. Көшпелі және жартылай көшпелі қазақ ауылдарын отырықшылдандыру және оның зардаптары туралы еңбектер.
2. Қазақстанның Ресей бодандығын қабылдауы туралы көзқарастар.
3. Т.Шонанұлының «Жер тағдыры – ел тағдыры» атты еңбегін тарихнамалық талдау.
4. Қазақстандағы жаппай қуғын-сүргін тарихын зерттеу.
5. Казак отарлауы тарихын зерттеу.
6. Қазақ хандығының құрылу мерзімін көрсететін ғылыми зерттеулерді талдау.
7. Қазақ хандығының құрылу мерзімін көрсететін ғылыми зерттеулерді талдау.
8. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан тарихнамасы.
9. С.Датұлы бастаған ұлт-азаттық көтерілісі тарихын зерттеу.
10. Алтын Орда тарихына байланысты ғылыми тұжырымдарды жүйелеу.
11. Ұлы Отан соғысынан кейінгі республиканың экономикалық және әлеуметтік жағдайы ғылыми әдебиеттерде.
12. Тас дәуіріндегі Қазақстан тарихының зерттелуі.
13. Б.Сүлейменовтың «Аграрный вопрос Казахстана в последней трети XIX-начале XX веков» атты монографиясына тарихнамалық баға беру.
14. Қола дәуіріндегі Қазақстан тарихын зерттеу мәселелері.
15. Тың және тыңайған жерлерді игеру тарихнамасы.
16. Е. Бекмахановтың «Қазақстан XIX ғасырдың 20-40 жылдарында» іргелі зерттеуіндегі К.Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс туралы тұжырымдарын көрсету.
17. Түркі дәуіріндегі тайпалар тарихын зерттеу.
18. Е.Бекмаханов және оның еңбектері.
19. К.Нұрпейістің «Алаш һәм Алашорда» еңбегін талдау.
20. Ежелгі тайпалар мен тайпа бірлестіктері туралы зерттеулер.
21. Қазақстанға орыс шаруаларын қоныстандыру тарихнамасы.
22. Т.Омарбековтың «20-30-жылдардағы Қазақстан қасіреті» монографиясына тарихнамалық шолу.
23. Л.Н.Гумилев және оның еңбектері.
24. 1970-1980 ж. 1- жартысындағы республика ауыл шаруашылығының жағдайы туралы зерттеулер.
25. Ш.Құдайбердиевтің, М.Тынышпаевтың, Ж.Ақпаевтың тарихи еңбектеріне баға беру.
26. 1916 жылғы ұлт-азаттық қозғалыс тарихы және оған жаңа ғылыми көзқарастар.
27. 1897-1939 жылдары халық санақтары және Қазақстанның әлеуметтік-демографиялық мәселелерін зерттеу.

28. П.Г. Галузоның Қазақстандағы казак отарлауы туралы еңбектерінің мазмұнын ашу.
- 29.Түркі тайпаларының саяси, әлеуметтік- экономикалық жағдайы туралы зерттеулер.
- 30.1959-1999 халық санақтарының қорытындылары туралы еңбектер.
- 31.Ә.Бөкейхановтың жер мәселесіне байланысты мақалаларын синтездеу және тұжырымдарын жүйелеу.
- 32.Ежелгі бітіктастар тарихының зерттелуі.
- 33.Тәуелсіз Қазақстан кезіндегі ежелгі Отан тарихының өзекті мәселелерін зерттеу бағыттары.
- 34.А.Байтұрсынов, Ш.Құдайбердіұлы, М.Тынышбаев және қазақ тарихы мәселелерінің зерттелуі.
35. Қазақ диаспорасының тарихын зерттеу мәселелері.
- 36.Н.П.Рычковтың, В.В.Вельяминов-Зерновтың, В.Г.Тизенгаузеннің, А.И.Левшиннің отандық тарихнамадағы орнына баға беру.
- 37.Алтын Орда тарихы ғылыми әдебиеттерде.
- 38.Алаш қозғалысы мәселелерін зерттеу.
- 39.Ә.Б.Тұрсынбаев, Б.А.Төлепбаев, Ж.Жұмабаевтың Қазақстандағы жаппай ұжымдастыру туралы зерттеулерінің мазмұнын талдау.
- 40.Ақ Орда, Ноғай Ордасы, Моғолстан, Әбілхайыр хандығы туралы тарихи зерттеулер.
- 41.Қазақстанда кеңес өкіметінің орнауы мәселелеріне жаңа көзқарас.
- 42.Г.Ф.Дахшлейгер, Д.И.Дулатова еңбектерінің ғылыми маңызын айқындау.
- 43.Кеңес өкіметінің алғашқы әлеуметтік-экономикалық шараларын зерттеу. “Әскери коммунизм” және ЖЭС туралы зерттеулер.
44. Қазақ хандығының тарихнамасы.
- 45.Тәуелсіз Қазақстан кезеңіндегі тарихнамалық дамудың үрдістерін көрсету.
- 46.Қазақстандағы кеңестендіру саясаты ғылыми зерттеулерде.
- 47.Қазақ халқының қалыптасуы мәселелерін зерттеу.
- 48.Марко Поло, Плано Карпини, Гильмо де Рубрук шығармаларына салыстырмалы сипаттама беру.
- 49.Ш. Уәлиханов және оның еңбектері.
50. Егістік және шабындық жерлерді қайта бөлудің тарихнамасы.
- 51.IX-XII ғасырлардағы Қазақстан тарихы боойынша араб және парсы зерттеулерінің ортақ тұжырымдарын көрсету.
- 52.«Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама» немесе қазақ-жоңғар қатынастарын ғылыми зерттеу.
53. Қазақстандағы индустрияландыру тарихнамасы.
- 54.Г.А.Федоров-Давыдовтың «Общественный строй Золотой орды», Б.Д.Греков пен А.Ю.Якубовскийдің «Золотая Орда и ее падение» зерттеулеріне тарихнамалық талдау.
- 55.XII-XVII ғасырдағы қала және отырықшы елді мекен тарихын зерттеу.
- 56.Ақ орда, Ноғай ордасы, Әбілқайыр хандығы тарихын зерттеудің негізгі бағыттары.

57. В.В.Бартольд, В.В.Радлов, А.Н.Харузин еңбектеріне тарихнамалық шолу жасау.
58. XVIII ғ. 1- жартысындағы қазақ елінің көрші мемлекеттермен қарым-қатыныс мәселелерінің зерттелуі.
- 59.Қазан төңкерісіне және кеңес өкіметінің орнауына байланысты ғылымдағы жаңа көзқарастар.
- 60.Қазақтың дәстүрлі шаруашылығы туралы іргелі зерттеулерді талдау.
- 61.Тарихнама ғылымының теориялық-методологиялық негіздері.
- 62.Геродоттың, Страбонның, Фукидиттің еңбектері және олардың маңызы.
- 63.Ж.Қасымбаевтың, М.Х.Абусейтованың, З.Қинаятұлының, Н. Мыңжан еңбектерінің ғылымға қосылған үлесін анықтау
- 64.ІІ Академиялық экспедицияның ғылыми-зерттеу еңбектері.
65. Қазақстандағы жаппай ұжымдастыру тарихнамасы.
- 66.Рашид ад-Диннің «Жылнамалар жинағы» атты еңбегіне тарихнамалық талдау жасау.
- 67.Қазақстандағы казак отарлауы мәселелерінің зерттелу деңгейі.
68. Қазақстандағы капиталистік қатынастар туралы мәселені ғылыми негізде зерттеудің қалыптасуы.
69. XIX ғ. соңы мен XX ғ. басындағы Қазақстанның ауыл шаруашылығы мен өнеркәсібіндегі капиталистік қатынастар тарихнамасы.
70. Қазақстандағы капиталистік қатынастар тарихнамасының кейбір мәселелері.
71. Қазақстандағы капиталистік қатынастар тарихнамасының дамуы.
72. Ірі байлардың мал-мүлкін тәркілеу тарихнамасы.
73. М.Қашқари, Ж.Баласағұн, әл-Фараби, М.Х.Дулати, Қ.Жалайыр еңбектерінің отандық тарихнама ғылымы үшін маңызын анықтау.
- 74.Тарихи фактілерді талдаудың ерекше белгілері (тарихи шынайылықты түсіндіру).
- 75.Дискуссиялық мәселелерді және олардың пайда болу себептерін талдау.
- 76.Тарих ғылымының даму механизмін анықтаудың жолдарын көрсетіңіз.